

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. An detur in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectione
distincta?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

tis: conceptus verò naturæ, saltem explicitus, non est communis, & transcendentalis, sed proprius ac specialis; unde sicut ratio entis creati, quamvis per se primò concipiatur in homine; quia tamen est transcendens, & communis omni creaturæ, humanam naturam non constituit: ita nec ratio entis, seu substantiæ immaterialis, constituit naturam divinam, quia similiter se habet per modum transcendentis increati, & est communis omnibus perfectionibus & formalitatibus divinis.

ARTICULUS III.

An deus in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu distincta?

§. I.

Proponitur status difficultatis, & sententia negativa præfertur.

Supponit primò ex Tractatu de Trinitate: Intellectum divinum, ut est in Patre, & ut modificatum per relationem paternitatis, habere rationem potentia generativæ Filii, seu principii quo generationis Verbi divini:

Suppono secundò ex dicendis in Tractatu de scientia Dei: Intellectum Dei practicum, ut motum & applicatum à voluntate divina, habere in Deo rationem potentia executivæ, & producere res ad extra per actum imperii, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut ibidem ostendemus: unde solum difficultas est, an ratio potentia salvetur in intellectu divino, per ordinem ad intellectiōnem essentialē.

Suppono tertio: Non esse quæstionem de potentia realiter productiva actus intelligendi, & realiter, vel ex natura rei ab illo distincta (hæc enim involvit imperfectionem, & repugnat actui purissimo) sed de potentia ab actu virtualiter solum distincta, id est, distinctione rationis habente fundamentum in Deo, & non solum in nostro modo concipiendi res divinas per analogias ad res creatas. His præmissis.

Dico: Non dari in Deo potentiam intellectivam, respectu divinæ intellectiōnis essentialis, ab ea virtualiter distinctam. Est contra Corneio infra quæst. 14. Aravim 12. Metaph. quæst. 1. art. 2. & quosdam alios recentiores Thomistas.

Probatur primò ex D. Thoma 1. contra Gentes cap. 45. ratione 4. ubi negat in Deo potentiam intelligendi, & solum concedit actum. Item 2. libro cap. 10. & in hac parte quæst. 25. art. 1. ad 3. & 4. 1. art. 3. ad 4. in ordine ad actus essentialis intelligendi & volendi, docet dari potentiam in Deo secundum modum significandi tantum: id est secundum nostrum modum concipiendi res divinas, per analogiam ad res creatas: Ergo ex D. Thoma, non debet admitti in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu distincta, id est, distinctiōne rationis cum fundamento in re.

Probatur secundò ratione: Intellectio essentialis in Deo, non distinguitur virtualiter ab ejuſ intellectu: Ergo non potest admitti in Deo potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu essentiali distincta, seu virtuale principium intellectiōnis essentialis. Consequentiā patet. Antecedens probatur ex fundamentis supra statutis, agentes de constitutivo divinæ naturæ: nam (ut

Tom. I.

A ibidem exposuimus) ea solum distinguntur virtualiter in Deo, quæ æquivalent pluribus rationibus, aut perfectionibus, distinctis in creaturis ex genere suo, & ad diversas lineas pertinentibus, id est diversa objecta formalia respicientibus: At intellectus & intellectio, in rebus creatis non distinguntur ex genere suo, nec ad diversas lineas pertinent; cum idem objectum formale respiciant, sed tantum differunt ex limitatione & potentialitate creaturæ, quæ non est tantæ perfectionis & puritatis, ut possit sibi realiter identificare suam ultimam actualitatem: Ergo intellectus & intellectio essentialis, non distinguntur in Deo virtualiter.

B Probatur tertio: Non est fundamentum in Deo, ut illius intellectus potentialis concipiatur: Sed principium proximum virtuale intellectiōnis, ut potentiale concipitur: Ergo non est fundamentum in Deo, ut illius intellectus concipiatur, ut principium virtuale proximum intellectiōnis. Major patet, Minor probatur. Principium virtuale proximum intellectiōnis, concipitur ut determinabile per intellectiōnem, & per illam perfectibile, tanquam per actualitatem: Sed determinabile per actum, & per illum perfectibile, potentiale est, vel ut potentiale intelligitur: Ergo principium virtuale proximum intellectiōnis, ut potentiale concipitur.

C Dices, Intellectum divinum non concipi ut potentialem & imperfectum, quia licet concipiatur sine expressione ultimæ actualitatis, implicitè tamen illa includit, sicut divina essentia, sine attributorum expressione intellecta, non concipitur ut potentialis & imperfecta, eo quod illa implicitè contineat, sicut ens suas proprietates.

Sed contra: Principium virtuale non continens actu implicitè actualem operationem, est implicitè potentiale: Ergo non continens actu explicitè actualem operationem, erit saltem explicitè potentiale, & consequenter imperfectum quoad explicitum.

Præterea, expressio ultimæ actualitatis propria lineæ, debet esse cuilibet perfectioni divinæ; ac proinde concepta sine illius expressione, ut potentialis intelligitur: Sed actualis intellectio est ultima actualitas in genere & linea intelligibili, attributa verò non pertinent ad lineam essentia & naturæ: Ergo quamvis divina essentia, sine attributorum expressione intellecta, ab ipsa nulla potentialitate concipiatur, intellectus tamen divinus potentialis concipitur, quando intelligitur sine expressione actualis intellectiōnis. Minor patet, Major autè, in qua solum est difficultas, sic potest suaderi. Perfectiones divinæ, cum sint actus purissimi, sunt à nobis constituendæ modo imaginabili purissimo, & perfectissimo: Sed perfectior ac purior concipitur divina perfectio, quando intelligitur, ut exprimens ultimam suæ lineæ actualitatem, quæ dum intelligitur, ut eam solum implicitè continens: Ergo quælibet perfectio in Deo, expressione ultimæ actualitatis propria lineæ, constituenda est.

Confirmatur: Intellectus divinus debet concipi actualis, ut nulla creatura illo actualior sit conceptibilis: Sed nisi concipiatur, ut exprimens actualem intellectiōnem, aliqua creatura, illo actualior concipietur: Ergo petit concipi à nobis ut metaphysicè constitutus expressione actualis intellectiōnis. Major constat, Minor probatur. Actualis intellectio creata, actualior intelligitur in linea intelligibili, omni non exprimente actualem

H 3 lem

lem intellectiōnem: Ergo nisi intellectus divinus concipiatur constitutus expressione intellectiōnis actualis, erit conceptibilis perfectio aliqua creata, actualior intellectu divino.

66 Denique suadet conclusio: Ut intellectus divinus haberet rationem potentiae, ex parte rei conceptae, & non solum ex modo nostro significandi, & concipiendi res divinas per similitudinem & analogiam ad creatas, deberet esse fundamentum in Deo, ut illius intellectus conciperetur per modum principii, & causa influentis in divinam intellectiōnem: Sed non est tale fundamentum in Deo: Ergo &c. Major constat, de ratione enim potentiae intellectivae, est influere per modum principii & causa in actualem intellectiōnem. Minor autem probatur. In Deo non est fundamentum ut illius intellectiōni aliqua imperfectio à nobis tribuatur: Sed concipi intellectum divinum, ut causam intellectiōnis, & hanc ut ab illo causatam, est concipit imperfectam, dependere enim & causari, maxima imperfectio est: Ergo in Deo non est fundamentum ut illius intellectus concipiatur à nobis, ut intellectiōnis causa, & ejus intellectiō, ut ab intellectu causata.

Confirmatur: Non minor imperfectio est intellectiōnem divinam esse ratione nostrā causatam ab intellectu, quam ratione nostrā cum illo componere: Sed in Deo non est fundamentum, ut ratione nostrā Dei intellectiō cum intellectu componatur: alioquin Deus esset capax compositionis metaphysicae, quae actui puro repugnat, ut ostendimus infra, quando agemus de simplicitate Dei: Ergo non est fundamentum in Deo concipiendi ejus intellectum, per modum principii & causa influentis in divinam intellectiōnem.

Disp.
4. art.
1.

§. II.

Solvuntur objectiones.

67 **O**bjicies primò: Quae differunt definitione, distinguuntur virtualiter in Deo: Sed natura intellectiva, intellectus, & intellectiō in Deo, definitione differunt; natura enim definitur principium radicale intelligendi & operandi; intellectus, facultas proxima ad intelligendum; & intellectiō, ultima actualitas lineae intellectivae: Ergo illa distinguuntur in Deo virtualiter, ac proinde in ipso admittenda est potentia intellectiva, virtualiter ab intellectiōne essentiali distincta.

68 Respondetur primò, negando absolute Majorem, nam essentia & natura definitione differunt, cum illa per ordinem ad esse, haec autem per ordinem ad operationem definiatur, & tamen virtualiter non distinguuntur in Deo, aliàs (ut supra arguebamus) primum Dei attributum, esset conceptus natura.

Respondeo secundò, distinguendo Majorem: quae differunt definitione adaequatā, concedo: inadaquatā, nego. Similiter distinguo Minorem: in Deo natura intellectiva, intellectus, & intellectiō differunt; definitione adaequatā, nego: inadaquatā, concedo.

69 Explicatur: Natura intellectiva, intellectus, intellectiō, species, & objectum, cum ad eandem lineam intellectualem pertineant, identificantur in Deo sine ulla distinctione, etiam virtuali; & distinguuntur solum penes diversa munia inadaquatā quae praesent, & per analogiam ad creaturas, in quibus haec, ratione limitatio-

nis & potentialitatis creaturae, realiter distinguuntur: Unde si natura divina, adaequatè & ut est in se, ac prout à divino intellectu concipitur, definiretur, cum illa sit actus purissimus & infinitus, in tali definitione, deberet ingredi formalissimè ipsum intellectum actualissimum, aliaque formalitates ad lineam intellectualem spectantes: Sed quia à nobis natura divina, inadaquatè definitur, sicut inadaquatè & imperfectè cognoscitur, ideo in ejus definitione tantum exprimitur munus radicis, & causa virtualis, quod gerit essentia divina respectu attributorum, non autem ratio intellectus, vel intellectiōnis, aut speciei; quamvis haec omnia spectent ad eandem lineam, & divinam naturam constituat.

Objicies secundò: Potentia intellectiva, virtualiter ab actuali intellectiōne distincta, nullam dicit imperfectiōnem: Ergo est in Deo admittenda. Consequentia patet, Antecedens autem ostenditur primò. Eo ipso quod principium intellectiōnis, sit cum illa identificatum omni identitati reali, est infinita perfectionis, & supremæ actualitatis: haec enim non possunt realiter identificari, nisi in ente infinito, & actu purissimo: Ergo potentia intellectiva, virtualiter tantum ab actuali intellectiōne distincta, nullam dicit imperfectiōnem.

Confirmatur: Potentia intellectiva virtualiter tantum ab actuali intellectiōne distincta, non caret actuali intellectiōne, nisi tantum quoad explicitum, cum inclusione implicita illius: Sed carentia actualitatis tantum quoad explicitum, cum inclusione implicita illius, imperfectiōnem potentialitatis non dicit: Ergo potentia intellectiva virtualiter ab actuali intellectiōne distincta, nullam dicit imperfectiōnem.

Secundò probatur idem Antecedens principale. Principium virtuale volitionis essentialis, seu natura intellectualis quae sit radicaliter tantum volitiva, admittitur in Deo sine ulla imperfectiōne: Ergo pariter principium virtuale proximum aut radicale intellectiōnis essentialis, nullam in Deo imperfectiōnem importat.

Respondeo negando Antecedens: ad cuius primam probationem, nego etiam Antecedens: ut enim supra ostendimus, de ratione actus purissimi & infiniti est, ut omnes formalitates ad eandem lineam spectantes, identificentur sine distinctione etiam virtuali: undè cum natura intelligens, vis proximè intellectiva, & actualis intellectiō, ad eandem lineam intellectualem pertineant; ponere in Deo potentiam intellectivam, virtualiter ab ejus natura, & actuali intellectiōne distinctam, aliquam dicit imperfectiōnem, actui purissimo repugnantem. Ex quo patet responsio ad confirmationem, Minor enim neganda est, quia (ut supra ostendimus) expressio ultimæ actualitatis propriae lineae, debetur cuilibet perfectioni divinae: alioquin, ut ibidem arguebamus, daretur aliqua creatura, quae in suo conceptu, majorem actualitatem exprimeret, quam divina perfectiō.

Ad secundam probationem principalis Antecedentis, patet etiam responsio: concessio enim Antecedente, consequentia & paritas neganda est. Ratio disparitatis est, quia volitio, cum sit inclinatio consequens ad naturam intellectualem, eamque veluti modificans, & trahens ad aliam lineam, virtualiter distinguitur in Deo à natura, facta autem principium virtuale proximum aut radicale intellectiōnis; cum haec sint

intra

intra eandem lineam : non repugnat autem divina natura, quod nostro modo intelligendi, se habeat ut radix alterius operationis in alia linea; bene tamen quod intra eandem lineam, distinguantur conceptus actus primi & secundi, & principii radicalis & proximi, quia esset in illo genere destruere rationem actus purissimi.

73 Instabis: Scientia, sapientia, prudentia, ars, & intellectus principiorum, pertinent ad eandem lineam intelligendi, & tamen distinguuntur virtualiter, & attributaliter à divina natura: Ergo quamvis natura intelligens, vis proxima intelligendi, & actualis intellectio, sint intra eandem lineam, hoc tamen non obstat, quin ea virtualiter distinguantur.

Respondeo scientiam, sapientiam, prudentiam, artem, & intellectum principiorum esse in eadem linea genericè cum divina natura, nempe in linea intellectuali, & ideo inconveniens non est, quod distinguantur à divina natura, & hæc sit virtuale illorum principium: intellectum autem & intellectioem actualem, esse in eadem linea specificè, ac proinde astruere intellectum in Deo, qui sit virtuale principium intellectioem absq; potentialitate, & consequenter absque imperfectione nemo potest. Ratio autem ob quam intellectus & intellectio, sint intra eandem lineam specificam: secus autem scientia, sapientia, prudentia, ars, ac intellectus principiorum, est quia identitas vel diversitas specifica lineæ divinæ perfectionum, attenditur & desumitur ex identitate, vel diversitate objecti formalis intellectus autem, & intellectio essentialis in Deo, idem objectum formale respiciunt nempe essentiam divinam, ut habet rationem primi veri, & primi intelligibilis: secus autem intellectus principiorum, sapientia, scientia, prudentia, & ars; habitus enim principiorum attingit essentiam divinam, ut immediatè in se cognoscibilem, scientia ut habet rationem cause simpliciter, sapientia ut habet rationem cause altissima, prudentia & ars ut est ratio agibilem & factibilem, ut latius exponemus in Tractatu de scientia Dei.

74 Objicies tertio: Datur in Deo potentia ad actus notionales, v.g. ad generationem & spirationem, ut expressè docet D. Thomas 1. p. qu. 41. art. 4. Item idem S. Doctor eadem parte qu. 25. art. 1. admittit in Deo potentiam operativam ad extra, & productivam creaturarum: Ergo similiter potest in Deo admitti potentia intellectiva, virtualiter ab intellectu essentiali distincta. Consequentia videtur manifesta, tum ex paritate rationis, tum quia potentia operativa ad extra est intra eandem lineam cum operatione actuali: Ergo similiter quamvis potentia intellectiva sit ejusdem lineæ cum intellectu actuali, constitui debet in Deo, ut virtualiter ab illa distincta.

Respondeo intellectum & voluntatè in Deo, posse dupliciter comparari: Primò in ordine ad actus intelligendi & volendi, quatenus essentialis sunt, & prout respiciunt essentiam divinam, per modum objecti specificativi: Secundò in ordine ad eosdem actus, ut notionales sunt, id est, ut tangentes & connotantes personas procedentes, & productas. Si hoc secundò modo considerentur, habent in Deo rationem potentie generativæ, & spirativæ: quia sicut datur potentia

A ad terminum procedentem & productum, ita & ad actum notionalem, formaliter quæ talis est, & ut connotat personam divinam productam: secus autem si considerentur primo modo, quia sub hac ratione, ab intellectu & volitione essentiali, ne virtualiter quidem distinguuntur.

Ad aliud exemplum de potentia ad extra operativa, similiter dicendum est, quod ad actionem creaturarum productivam, ut formaliter tangit terminum factum, & ad extra productum, vel producendum, datur principium & potentia, sicut ad ipsum terminum: quia sub hac formalitate, & connotatione, virtualiter distinguitur ab intellectu, & voluntate, quæ ut dicemus in Tractatu de scientia Dei, sunt in Deo potentia ad extra operativa, & produciunt res ad extra per actum imperii. Ad ipsam vero actionem, in sua entitate & actualitate, & ut præcisè actus secundus est, non datur potentia in Deo, nisi secundum modum intelligendi & significandi, & non ex parte rei conceptæ, ut expressè docet S. Doctor infra qu. 25. art. 1. ad 3. his verbis: *Dicendum quod potentia in rebus creatis, non solum est principium actionis, sed effectus: sic igitur in Deo salvatur ratio potentie quantum ad hoc quod est principium effectus, non quantum ad hoc quod est principium actionis, nisi forte secundum modum intelligendi &c.*

C Objicies quartò: D. Thomas 1. dist. 7. qu. 75. 1. art. 1. ad 2. dicit, quod inter essentiam & operationem, cadit virtus media, differens ab utraque, in creaturis realiter, in Deo ratione tantum. Ergo D. Thoma inter essentiam divinam & intellectioem, quæ est operatio, mediat facultas proximè intellectiva, virtualiter ab utraque distincta.

Respondent aliqui, D. Thomam loqui de distinctione ex modo significandi, & rationis ratiocinantis; non autem ex parte rei significatæ, & rationis ratiocinatæ, quæ virtualis appellatur.

Sed melius respondetur, D. Thomam ibi manifestè loqui de potentia divina, ut notionalis est, & ut respicit actum generandi: sub qua ratione virtualiter distinguitur à natura divina, ratione connotationis quam dicit ad terminum, seu personam productam, ut antea exposuimus; ac proinde sub hac ratione, veluti mediat inter essentiam & actum notionalem. Unde post verba in argumento relata addit: *Et talis actus est generare, & ideo secundum modum intelligendi, natura non est principium ipsam, nisi mediantè potentia.* Quibus verbis manifestè declarat, se loqui de intellectu divino, per ordinem ad actum notionalem.

ARTICULUS IV.

An in divino intellectu, salvetur formalitas speciei, & habitus?

§. I.

Utraque difficultas resolvitur.

76 Dico primò: Salvari in Deo formaliter rationem speciei intelligibilis. Est contra Suarezem disp. 30. Metaph. sect. 15. Herice tract. de scientia Dei, disp. 2. & alios recentiores. Probatur primò conclusio ex D. Thoma infra quæst. 14. art. 2. ubi docet quod *Deus se per seipsum intelligit*: id est se ut objectum, per seipsum ut spe-